

Megjelent a KRISTÁLY című irodalmi és képzőművészeti folyóirat XVIII. évfolyam 1-2. (2007) számában.

G. Jáger Teréz
(Pápa)

EMLÉKEZÉS A „MAGYAR MŰVÉSZETÉRT” POSZTUMUSZ DÍJJAL KITÜNTETETT BÁRDOS LAJOSRA
/1899-1986/

„Köszönjük. Urunk!
Köszönjük, amit néki adtál.
Köszönjük, amit benne nekünk adtál.
Köszönjük, amit általa egész népünknek adtál.”
- Tardy László.

A közelmúltban „Magyar Művészetért” - posztumusz díjával tüntették ki Bárdos Lajos Kossuth-díjas kiváló művészt, halálának 20. évfordulója alkalmából a Károlyi palotában. A díj alapítójának célja: a magyar nemzeti kultúra kincseivel erősíteni az európai közösséghez való tartozást. Kodály Zoltán európai művészként és tudósként is hasonlóan gondolkodott. „Kelet és Nyugat ütköző pontján álló országnak, népnek élete célja csak az lehet, hogy mind a kettőhöz tartozzék.” Az Unióhoz való csatlakozással a zene közkinccsé tétele felértékelődött.

A Tanár Úr 1899. október 1-én Budapesten látja meg a napvilágot. Tőle tudjuk, hogy első zenei benyomásait áldott emléké édesanyjának köszönheti, aki zongoráztatta, amikor csak tehetette. Tízévesen hegedül, tizenhét évesen egy Haydn kvartett résztvevőjeként érez rá a muzsika szépségére. Kamarazenekari társaságokba, zenekari hangversenyekre járva dönt, hogy muzsikus lesz. 1920-tól a Zeneakadémia zeneszerző szakán, Siklós Albert és Kodály Zoltán tanítványaként végzi el tanulmányait. Munkássága elismeréseként Harmat Artúr meghívására, majd Kodály Zoltán javaslatára nyugdíjazásáig (1928-1966) többféle tanszakon oktat a Zeneművészeti Főiskolán (egyházkarnagyin, középiskolai énektanárin, karvezetőképzőn és zenetudományin). Bartha Dénes szerint túl korai kiválása a főiskoláról évtizednyi veszteséget jelentett a zeneelmélet tanítása terén.

Bartók Béla és Kodály Zoltán elindult nemzedékek ifjai közül Ő volt az, aki a legtöbbet tette a magyar zenei nevelésért és zenekultúra felvirágoztatásáért, valamint a magyar kórusművészetért.

Pályáját a budapesti Attila úti gimnázium énektanáraként kórusok alapításával kezdi 1925-ben: a Cecília kórus, a Palestrina kórus, a Mátyás templom s a Budapesti kórus ének- és zenekarának karnagya lesz. Teszi: Bach, Händel, Mozart, Beethoven, Liszt. Bartók, Kodály remekeinek bemutatására, örökségük ébrentartására. Élete során megjelent mindenütt, ahova csak hívták, lelkesített, összkarokat vezényelt egyes városokban, eljutva kisebb településekre is. Így történt ez 1947-ben, Pápán is, ahol az „Éneklő Ifjúság” keretében városi díszhangversenyre került sor a Jókai Mozgóban. Az összkart, az „Istené az Áldás”-t Bárdos tanár úr, a mű szerzője vezényelte mély átéléssel, bensőséges szuggesztivitással. Énekkari tagként ennek élménye egy életre elkötelezett a kórusmunka mellett. A közreműködését mezei virágcsokor átadása és kitörő tapsvihár követte. Köszönetét rajongói iránt mély meghajlással, a csokor magasba emelésével fejezte ki.

Zeneszerzőként szívós akarattal munkálta ki egyéni stílusát a magyar népdal és gregorián ének gyökereiből, Palesztrina, Bach zenei örökségén át Erkel, Liszt, Bartók és Kodály harmóniavilágát tanulmányozva. A népdalfeldolgozások sora a kicsinyek kórusától a rutafáig, a népdalkórusoktól a nagy vegyes karokig rendkívül népszerű, amelyek a nemzetközi kórusirodalom páratlan értékei lettek. Műveiben a magyar irodalom remekei - Petőfi Sándor, Váci Mihály, Ady Endre, Weöres Sándor nemes gondolatai magyar anyanyelvi szinten öltenek zenei testet. A vegyeskari kötet „Jelhangjai” Kölcsey, Babits és József Attila verseire alapozva adnak életünknek értelmet: „Nemzeti fény a cél” - vallja Kölcseyvel... „dolgozni csak pontosan, szépen, ahogy a csillag megy az égen, úgy érdemes” - mondja József Attilával. Motettái (pl. Audi filia, Popule meus, Libera me), lírai hangvételű kórusai (pl. Földhöz, Elmúlt a tél) emberi érzések kimondására indítanak.

Zenetudósként érdeklődése óriási területet ölel fel Bartók és Kodály zenéjétől a Liszt tanulmányok megszületéséig (Modális harmóniák, Liszt műveiben; Liszt, a jövő zenésze). Népzenei és nevelő célzatú írásai (Morgolódások) „Az ének-zene tanításá”-ban jelennek meg. Cikkeivel az ének- és zeneoktatókat kívánja segíteni a további kutatásokra ösztönözni. „Minél több értéket találunk valamiben, annál jobban megszeretjük.” - írja.

1931-ben - Kerényi György és Kertész Gyula közreműködésével - megalapítja a Magyar Kórus kiadóvállalatot a kórusművészet fellendítésére.

Lapszerkesztője lesz a Magyar Kórus, az Énekszó és az Éneklő Ifjúság c. folyóiratoknak. 1934-ben megszervezi az Éneklő ifjúság mozgalmát. 1939-től kezdve részt vesz a Magyar Dalosszövetség, majd a Bartók Béla Szövetség vezetésében. A cserkészmozgalom keretein belül elindítja a népdaléneklést az ifjak és a felnőttek körében (101 Magyar népdal). Tagja a Zeneművész Szövetségnek, a Zenei Alapnak, a Kórusok Országos Tanácsa elnökségének és még számos zenei szervezetnek.

A Zenetudományok Doktora 1986. november 18-án hunyt el a Széher úti kórházban. 104 tagú családja és tisztelőinek százai álltak körül koporsóját, ahol Forrai Miklós egy magyar népdal búcsúszavaival szólította álomba a megfáradt testet:

„Csillagoknak teremtője
Vigyázz minden emberekre,
Árvákra és özvegyekre,
...útonjáró legényekre...”

„A szivárvány összes színeiben tündöklő művész” emlékéért az 1987-ben megalakult Bárdos Lajos Társaság őrzi, ápolja -, életművét pedig igyekszik közkinccsé tenni.

Engedjétek meg, hogy ehhez a cikkhez a szerkesztő is hozzászóljon:

Bárdos Lajos alkotásai és főleg népdalfeldolgozásai meghatározóak voltak a Lantos kórus számára is, melynek 10 évig tagja voltam! A Csillagvirág című művét kifejezetten a mi kórusunknak írta. A gyönyörűen feldolgozott dalszövegehez Lukin László zenetudós találta ki ezt a valóban hozzáillő címet. Ezzel a művel külföldön és hazai színpadokon is nagy sikere volt a kórusnak.

Legutóbb 2007. március 25-én a Zeneakadémián hangzott el ez a kórusmű a Lantos Rezső emlékkoncerten a régi (még „Rudi bácsi” szellemében felnövekedett) közel 100 tagú énekkar előadásában. Vezényelt Gerenday Ágnes, aki szintén Lantos Rezső keze alatt nőtt fel és azóta is Rudi bácsi szellemében vezeti a Budapesti Ifjúsági Kórust - a fiatal utódokat!

A képen Bárdos tanár úr látható, akit 75. születésnapján - szintén a Zeneakadémián — köszöntöttünk. Jó érzés volt vele együtt énekelni!